טו: יום טוב פרק שני ביצה

יום טוב. לא יכשל כשחלה. להיות תחלת כשולו ועיקרו לשם שבת אלא לשם יו"ט יהא תחלת כשולו והמשויר יהא לשבת כדקתני ואזיל אכל מכשל הוא ליו"ט וכלא הערמה כדקתני לקמן[1]: **עושה מכשיל.** לשם ערוב: **וכילה שעליו.** שהיו עתיד כילה על הדג כשלולין אותו: **אכלו או שאכו.** קודם שכשל כל ערכי שבת: **סומך עליו.** לכשל כשבילו: **גמ' מנא הני מילי.** לא דוקא מקראי יליף דערובי תבשילין דרבנן והכי קא מכעיא ליה מהיכא אסמכוה רבנן: **זכור.** אין זכירה אלא כדבר המשתכח: **זכרהו מאחר שבא להשכיחו.** כשבא יו"ט בערב שבת קרוב שבת להשתכח מתמת יו"ט שמרבה בסעודת היום ואינו מניח לשבת כדי כבודו והזהירך הכתוב לזכרו וכשמערב ערובי תבשילין נמצא שזוכרו שהרי אינו עושה אלא מתמת שבת: **מ"ט.** למה תקנו ערוב קרא ודאי לא בערוב משתני ולא ערוב משתנע מיניה ואסמכתא בעלמא הוא וכי אתא קרא לקדוש היום אתא כדתניא בספתים (דף קו.) זכרהו על היין וערוב מדרבנן ומה לא לתקן: **אמר רבא כדי שיכרור בו'.** מתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה את הכל ליו"ט וכורך מנה לזה ומנה לזה: **רב אשי אמר.** לא לכבוד שבת תקנוהו אלא לכבוד יום טוב: **כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת.** אלא א"כ המחיל מבעוד יום דאינו אלא כגומר והולך אכל אתמולי לא: **ק"ו דמיום טוב לחול.** לגמרי לא: **כשלמא לרב אשי.** דאמר לכבוד יו"ט תקנוהו כדי שיאמרו אסור להתחיל בשולי שבת ביו"ט היינו דמערב יו"ט הולרך לעשותו: **אלא לרבא.** דאמר כדי שיכרור: **אפי' ביו"ט.** יעשהו לפני סעודת יו"ט יש כאן זכירת שבת לכרור מנותיו: **שמא יפשע.** יסבר ולא יערב משום דטריד: **ותנא מייתי לה מהכא.** כן דרך שיטת התלמוד כשמתחילין האמוראין להוליח טעם מן המקרא ויש תנא של ברייתא למד אותו ממקום אחר נקט הכי כלומר האמוראין למדוהו מכאן והתנא למד מכאן: **את אשר תאפו אפו.** הוה ליה למכתב היום אפו ובשלו אלא רמז הוא שיש לך יום ששי שאין אופין לגורך ממחר: **אלא על האפוי.** בחמישי בשבת: **אופין.** פת: **מבשלין.** תבשיל: **שהיה יושב ודורש.** ביום טוב: **יגיה כם רבשונה.** לסעוד סעודת יום טוב והמיתוהו דורש: **בעלי פעפין.** חביות גדולות הכינו לסם[2] בחנוטלין ומסך משתאות לפיכך מהכו לאמר כלומר בעלי נפש הן ואינן יגעין לשמוע תורה: **הללו בעלי מארה.** שהיה בית המדרש מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעיניו: **עד מתי הם יושבים ל"ג: התחילו פניהם משתנין.** כשכורין שכועס על בת שבת מפני שאחרו לבאת וכ"ש עליו: **חיי שעה.** סעודה: **אכלו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' היא מעוזכם: **שלא היה לו להניח.** כגון שאכלה לו אכלה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדוש ה'.** שמתה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא מעוזר אתכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שאנו בשבילה: **שיתקיימו לו נכסיו.** שלא יהא אדם חומסן ונחל שדות ממנו: **יעע כהן אדר.** אילן חשוב הוא יש לו שם למרחוק ואומרים פלוני יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדיים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: **שנאמר אדיר במרום.** כלומר שאדר לשון קיום וחזק ולכך נקרא אדר: **כשמיה.** כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: **נחמסת.** ממקן יהיב דמיה[3] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או אחר מזמינו לבית דין: **ופירוסיה משתמרין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וחרעו מתערב עם הפירות ובשדה לגן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכינמה והמולעים שרית אותו זרע מבריחן והורגן דלאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לח.): כל

יום טוב [א]שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת

אבל מבשל הוא ליום טוב ואם הותיר הותיר לשבת ועושה תבשיל מערב יו"ט וסומך עליו לשבת בית שמאי אומרים שני תבשילין ובית הלל אומרים [2]תבשיל אחד ושוין בדג וביצה שעליו שהן שני תבשילין [3]אכלו או שאבד לא יבשל עליו בתחלה ואם שייר ממנו כל שהוא סומך עליו לשבת: **גמ' מנה"מ** אמר שמואל דאמר קרא [1]זכור את יום השבת לקדשו זכרהו מאחר שבא להשכיחו מאי טעמא אמר רבא כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב רב אשי אמר [2]כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת קל וחומר [3]מיום טוב לחול תנן עושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת בשלמא לרב אשי דאמר כדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת היינו דמערב יום טוב אין ביום טוב לא אלא לרבא מאי איריא מערב יום טוב אפילו ביום טוב נמי אין הכי נמי אלא גזרה שמא יפשע ותנא מייתי לה מהכא [2]את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו מכאן אמר ר' [4]אליעזר אין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה ת"ר מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב יצתה כת ראשונה אמר הללו בעלי פטסין כת שניה אמר הללו בעלי חביות כת שלישית אמר הללו בעלי כדין כת רביעית אמר הללו בעלי לגינין כת חמישית אמר הללו בעלי כוסות התחילו כת ששית לצאת אמר הללו [5]בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו [5]שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם [3]לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם אמר מר שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה ואם שמחת יום טוב מצוה היא רבי אליעזר לטעמיה דאמר שמחת יום טוב רשות דתניא [6]רבי אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה ר' יהושע אומר [7]חלקהו חציו לה' וחציו לכם אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כתוב אחד אומר [4]עצרת לה' אלהיך וכתוב אחד אומר [5]עצרת תהיה לכם הא כיצד רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ורבי יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו אמר רב חסדא למי שלא הניח עירובי תבשילין איכא דאמרי מי שלא היה לו להניח עירובי תבשילין [8]אבל מי שהיה לו להניח עירובי תבשילין ולא הניח פושע הוא מאי כי חדות ה' היא מעוזכם אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון אמר להם הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע ואמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בר' שמעון הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר [6]אדיר במרום ה' אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שדה שיש בה אדר אינה נגזלת ואינה נחמסת ופירותיה משתמרין תני רב תחליפא אחוה דרבנאי חוזאה אכל

מסתגין. כשכורין שכועס על בת שבת מפני שאחרו לבאת וכ"ש עליו: **חיי שעה.** סעודה: **אכלו משמנים.** מקרא הוא בספר עזרא עד כי חדות ה' היא מעוזכם: **שלא היה לו להניח.** כגון שאכלה לו אכלה מערב יו"ט ומחזר כל היום אחריה: **חדוש ה'.** שמתה שאתם עושים בשביל הקב"ה הרי היא מעוזכם היא מעוזר אתכם לשלם הקפותיכם ומלוותיכם שאנו בשבילה: **שיתקיימו לו נכסיו.** שלא יהא אדם חומסן ונחל שדות ממנו: **יטע כהן אדר.** אילן חשוב הוא יש לו אדר בשדהו ומתוך כך היא נקראת על שמו ואם הולך למדינת הים ובא אחר והחזיק בה יש לו עדיים הרבה שהיתה שלו ואילו מכרה היה הקול יוצא להיות נקראת על שמו של שני: **שנאמר אדיר במרום.** כלומר שאדר לשון קיום וחזק ולכך נקרא אדר: **כשמיה.** כשמו שמפרשין בני אדם את שמו: **נחמסת.** ממקן יהיב דמיה[3] אלא שלוקח בכח ויש קול לדבר והיום או אחר מזמינו לבית דין: **ופירוסיה משתמרין.** לא ידענא מאי היא. י"מ שנוטעין אותו על הגבולים ויש לו ענפים הרבה והוא לשדה לגדר. ולי נראה שהוא מין עשב חשוב וחרעו מתערב עם הפירות ובשדה לגן קאמר ומשתמרת התבואה מן הכינמה והמולעים שרית אותו זרע מבריחן והורגן דלאמר בחומטין שמשמר התבואה במסכת שבת (דף לח.): כל

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהלכות יו"ט הלכה ה סמג לאוין ע"ה טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף ה:
ב ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם ס"כ:
ג ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף טו:
ד ד מיי' שם הלכה ה **ה** [מיי' שם פ"ח הלכה טו]: **ה** ו מיי' שם פ"ו הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקכו סעיף ה:
ו ז טוש"ע שם סימן תקכו סעיף ז:

רבינו חננאל

יו"ט שחל כו' לא יבשל בתחילה מיו"ט לשבת כו'. מנא לן שעושה חבשיל וסומך עליו לשבת. אמר שמואל מדכתיב זכור את יום השבת. כלומר זכרהו מקודם יום טוב שבא להשכיחו. ואמר רבא כיון שיודע כי מחר צריך לבשל לשבת בפני עצמו, אף הוא מתכוין לברר מנה יפה לשבת שלא יבשל הכל ליו"ט. רב אשי אמר למה אין מבשלין מיו"ט לשבת אלא ע"י עירוב, כדי שיאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט [לחול]. ואקשינן עליה אי משום האי למה לי מערב יו"ט אפילו ביו"ט נמי. ומשנינן אלא גזרה שמא יפשע ביו"ט ונמצא אומה ומבשל בלא עירובי חבשילין. ותנא מפרש טעמא דמתני' מהכא, את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו. כלומר אם אפיתם מאתמול אפו גם עתה, וכן אם יש לכם כבר מבושל בשלו, והאי אי אפשר לאוקמי בחול אלא מיו"ט לשבת, ומפרש שאין אופין אלא על האפוי, ואין מבשלין אלא על המבושל. מיכן סמכו לעירובי תבשילין מן התורה. פירוש בעלי פטסין, הם בעלי חביות גדולות, כלומר יש להן הרבה ומשכימין שיספק להם היין עד הערב. בעלי [כרים פחות מהם], לגינין פחות מן הכרים, הכוסות פחות מן הלגין. (בת השפוית) [כת השישית] אמר להן [הללו] בעלי מאירה. כלומר אין להם כלום, לא קיימו שמחת יו"ט ולא מצות ביהמ"ד שכבר יצאו. ואפיק כל מי שהיה יכול להניח עירובי תבשילין ולא עירב פושע הוא. מאי כי חדות ה' היא מעוזכם. אמר הקב"ה לישראל לוו עלי ושמחו היום וקדשוהו והאמינו כי ואני פורע, כלומר קיימו מצות חדות ה' שאמר הקב"ה ושמחת בחגך, והאמינו שאני מזמן לכם ברכה במעשה ידיכם כדי שתפרעו מה שלקחתם בהלוואה. ואיר יוחנן הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ה'. כלומר יעשה מהן צדקה תשובה לפני ה' במרום, כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. ומפורש בפרק השוחטין במעשה דמתבו המלך, דאמר אני נגזתי למעלה, כלומר הצדקה שפירשתי לעניים הנה היא נגזזה לי למעלה במרום, כדכתיב מלוה ה' חונן דל. איכא דאמרי אדרא כשמיה, והוא מאילני סרק והוא גדול ומשלח פארות וענפים הרבה, ואם (מסיין) [מסיינן] בו הכרם אין היה יכולה ליכנס לתוכו ומשתמר לעולם.

מסורת הש"ס

[1] ג"ל מלינוח וכ"מ בתוס' לקמן ח: ד"ה אמר רבא]. [2] [הערוך בערך פט פי' בעלי מלרה אין לסם כלום לא קיימו שמחת יו"ט ולא מלות בית המדרש שכבר יצאו]. [3] [שבת י. לג: תענית כח.]. [4] [פסחים קח: ע"ש. [5] [לשון הערוך בערך אדר פירוש אדיר במרום ר' ועשה מהן צדקה שהיא מחוכה לפני כי נמרום כדכתיב אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף]. [6] [ר"ה יז:]. [7] פי' יין פלפלין וחכם. [8] [כ"ק פב.]. [9] [קיב. קיג. וכשבת קיח.]. [1] כלומר אלא"כ יטול מן הצדקה אבל הכא מיירי שיש לו מעות לכך אמר ליו עלי. רש"ל.

תורה אור השלם

1. זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שמות כ ז
2. וְיֹאמַר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְיָי מָחָר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֹפוּ וְאֶת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֶת כָּל הָעֹדֵף הַניחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: שמות טז כג
3. וְיֹאמַר לָהֶם לְכוּ אִכְלוּ מִשְּׁמָנִים וְשִׁתוּ מַמְתַּקִּים וְשַׁלְּחוּ מָנוֹת לְאֵין נָכוֹן לוֹ כִּי קָדוֹשׁ הַיּוֹם לַאֲדֹנֵינוּ וְאַל תֵּעָצֵבוּ כִּי חֶדְוַת יְיָ הִיא מָעֻזְכֶם: נחמיה ח י
4. שִׁשֶּׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: דברים טז ח
5. בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: במדבר כט לה
6. מִקְלוֹת נִים רַבִּים אַדִּירִים מִשְּׁבְרֵי יָם אַדִּיר בַּמָּרוֹם יְיָ: תהלים צג ד

הגהות הגר"א

[א] תוספות קד"ה לו. כשאין לו ממי לנות. כל"ל:

מוסף רש"י

חיי עולם. תורה (שבת י. תענית כא.).

ח) כ"כ לפניה וכ"ה בערוך שם. והרב המגיה כ"ה מחב: "אלו ל"ל המחילו כת ששית לצאת" וכמי הגרלה לא רלה את הערוך הנ"ל. ט) כנ"ל וכ"ה בערוך ערך אדר.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com